

I. НАСЕЛЕНИЕ

Цане Котески¹, Златко Јаковлев¹, Горанчо Котески²

Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип,

Генералштаб на АРМ- Скопје.

cane.koteski@ugd.edu.mk, zlatko.jakovlev@ugd.edu.mk, gorancok@yahoo.com

1. Демографска структура на населението

Демографската структура на населението претставува значаен показател за динамиката на населението¹. Популацијата е водечки фактор кој врши брза трансформација и го регулира и планира развојот на животната средина .

Еволуцијата на популацијата е тесно поврзана со општествено – историските услови во градот Прилеп. Разните фактори во минатото влијаеле и врз демографските промени на населението, демографските елементи, ги откриваат основните промени поврзани со социјалните, економските, етничките и другите одлики на населението.

Во текот на IV век п.н.е градот Прилеп бил под власта на древната Македонска држава, потоа следат Римјаните од 168г.п.н.е до 395 год. од н.е.

Во текот на VI и VII век се доселиле словенските племена Берзити, дел од населението било словенизирано.

Во текот на XIV век Македонија била освоена од отоманската империја. За движењето на демографската структура на населението датираат документи од втората половина на XV и почетокот на XVI век т.н “Тапу тахрир дефтерн” во кој се зборува за бројната состојба на населението и домаќинствата .

Слични податоци постојат од 1900 година кога градот Прилеп имал 24 540 жители, во 1914 година поради балканските војни бројот на населението во градот Прилеп се намалил на 22 237 жители. Поради масовната миграција на турското население по Првата светска војна бројот на жителите во градот Прилеп се намалил , така во 1921 година градот Прилеп имал 18 508 жители во времето на кралството на СХС. Според податоците од пописот во 1931 година бројот на населението во градот Прилеп повторно се зголемило и изнесувало 22 821 жители.

Покомплетни податоци за демографското движење и структурата на населението во градот Прилеп имаме од пописите после Втората светска војна кои се спроведени во 1948, 1953, 1961, 1971, 1981, 1991, 1994 и 2002 година.

1.1. Динамика на населението во градот Прилеп

Следењето на динамиката (бројното движење) на населението претставува² основна демографска компонента, од која произлегуваат бројните промени кај останатите демографски елементи .

---

¹Панов,М.(1984): Социјална Географија , (Население и населби), Скопје, стр. 36 – 38.

²Исто, стр. 38 – 52.

Под влијаније на разни фактори во минатите периоди динамиката на населението покажувала позитивни или негативни промени.

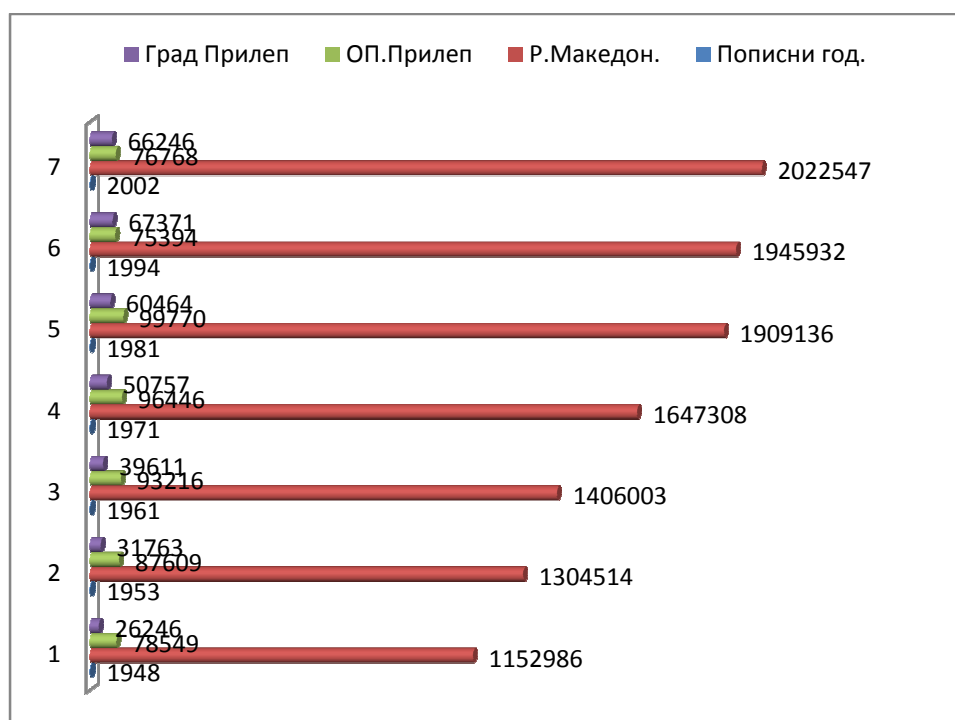
Периодот после втората светска војна односно од 1948-2002 година за разлика од претходните периоди се одликува со добро организирани службени пописи на населението врз основа на претходно споменатите причини, динамиката т.е бројното движење на населението во овој период може да се прати со поголема сигурност и точност.

ТАБЕЛА 1. Бројно движење на населението во Република Македонија, ОП. Прилеп и градот Прилеп во периодот од 1948-2002 година.

Пописни години.	Р.Македонија	Густ.на 1км ²	Општина Прилеп	Густ.на 1км ²	Град Прилеп
1948	1152986	45	78549	43	26 246
1953	1304514	51	87609	48	31 763
1961	1406003	55	93216	51	39 611
1971	1647308	65	96446	53	50 757
1981	1909136	75	99770	60	60464
1994	1945932	75.7	75394	64	67 371
2002	2022547	78.7	76768	65	66246

Извор на податоци: РЗС, Скопје, Статистички пописи на населението и домајкинаствата по општини 1948-2002 година. Население во градовите на СРМ 1948-1981, Статистички преглед бр.162, Скопје, 1986 година. Пресметувањата се од авторите.

ГРАФИКОН 1. Бројно движење на населението во Република Македонија, ОП. Прилеп и градот Прилеп во периодот од 1948-2002 година.

Според податоците од табелата констатираме дека бројот на населението во континуитет расте како на ниво на државата така и на општинско ниво и во градот Прилеп. Во пописната 2002 година бројот на населението во градот Прилеп се зголемил во споредба со пописот во 1948 година за 165.6%. Зголемувањето на населението во градот Прилеп се должи на мигрирањето на населението од село во град. Ако направиме споредба за порастот на бројот на населението во пописните години тогаш ќе забележиме дека во 1953 година во однос на 1948 година бројот на населението во градот Прилеп се зголемил за 21.0%, во 1961 година за 24.8%, во 1971 година за 28.1%, во 1981 година за 25.4%, во 1994 година за 5.9% а во 2002 година за 3.5%. Според ова во пописниот период од 1948-2002 година бројот на населението во Р. Македонија се зголемил за 869561 жители, во ОП. Прилеп се зголемило за 1374 жители и во градот Прилеп се зголемило за 43458 жители.

1.1.2. Природното движење на населението

За целосно и потполно согледување на природното движење на населението, потребно е посебно да се анализираат неговите компоненти, т.е движењето на стапките на: наталитетот и морталитетот од каде произлегува и природниот прираст на населението³.

Наталитет претставува позитивна компонента на природното движење кое делува на порастот и бројноста на населението⁴. Од анализата на стапката на наталитетот како основна демографска компонента на природното движење на населението, гледаме дека ОП. Прилеп влегуваат во категоријата на области кои се зафатени со негативен наталитет.

Морталитет претставува негативна појава во природното и вкупното движење на населението.

Морталитетот директно влијае врз намалувањето на вкупниот број на населението, т.е од него зависи степенот на делување на: економските, социјалните и биолошките фактори. Тоа значи колку морталитетот е понизок толку влијанието на овие фактори е помалку изразено и обратно⁵.

Природен прираст претставува најважен демографски елемент за вкупното движење на населението т.е. за неговата динамика и репродукција.

Природниот прираст претставува разлика помеѓу наталитетот и морталитетот и директно зависи од движењето од овие две компоненти⁶.

Денес можеме да заклучиме дека стапката на: наталитетот, морталитетот како и на природниот прираст премногу варира во позитивна смисла како причина на големите миграции кои настанале во општината во периодот од 1961 - 2002 година село – град.

---

³Панов, М.(1984): Цитирана литература, стр. 61 – 63.

⁴Исто, стр. 63 – 71.

⁵Исто, стр. 71 – 76.

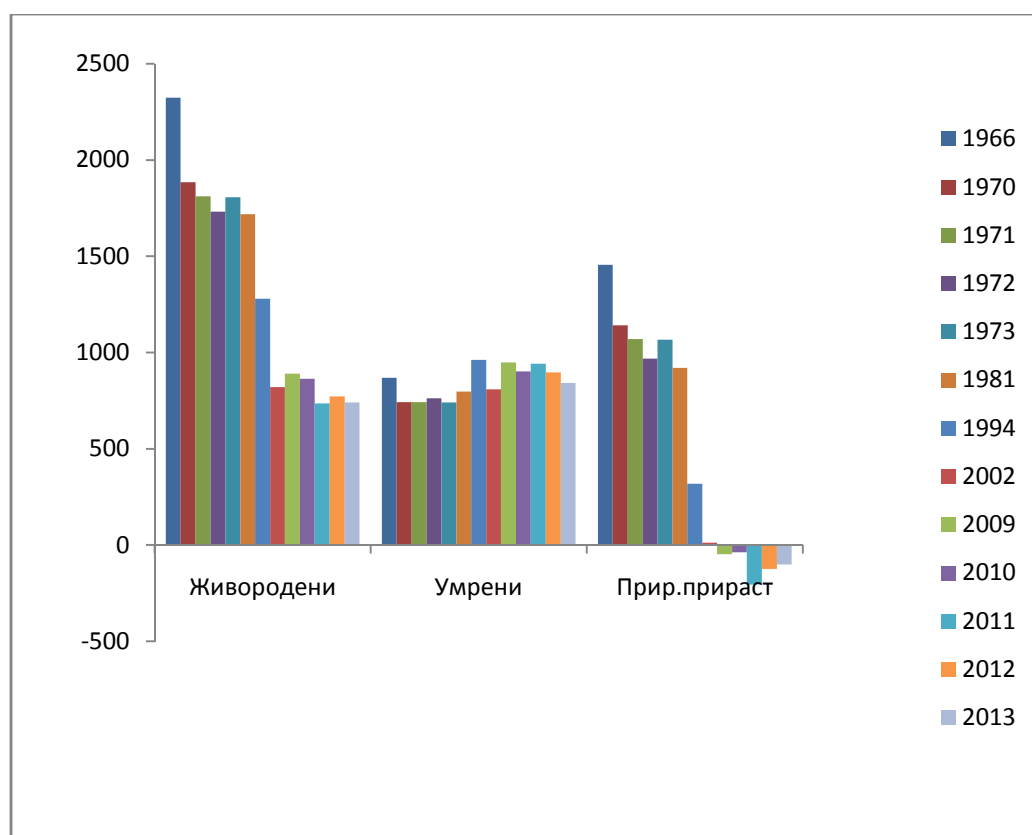
⁶Панов, М.(1984): Цитирана литература, стр. 79 – 84.

ТАБЕЛА 2. Природно движење на населението во ОП. Прилеп во периодот од 1966-2013 година

Демографски елементи	Година												
	1966	1970	1971	1972	1973	1981	1994	2002	2009	2010	2011	2012	2013
Живородени	2324	1885	1812	1731	1806	1718	1280	821	890	864	736	773	741
Умрени	869	743	742	762	740	797	962	808	948	902	942	897	842
Прир.прираст	1455	1142	1070	969	1066	921	318	13	-48	-38	-206	-124	-101

Извор на податоци: РЗС, Скопје, Статистички преглед на комуните во СР.Македонија за 1966година, Скопје, мај 1967година. Статистички годишници на Република Македонија 1995, 2003, 2010, 2011, 2012 и 2013година, Природно движење на населението во Република Македонија по општини за 2013 година за прво тромесечие бр.2.1.13.11, второ тромесечие бр. 2.1.13.26, трето тромесечие бр. 2.1.13.30 и четврто тромесечие бр. 2.1.14.01. Пресметувањата се од авторите.

ГРАФИКОН 2. Природно движење на населението во ОП. Прилеп во периодот од 1966-2013 година

Според податоците од табелата гледаме дека природниот прираст на населението е со постојана тенденција на намалување. Во периодот од 1966 – 2002 година природниот прираст од 1455 е намален во 2002 година на 13, а од 2002 до 2013 година имаме постојано негативен природен прираст на населението во Општина Прилеп. Ваквата состојба на природниот прираст е резултат на лошата економска транзиција на стопанството, големата невработеност, слабиот интерес на младите да стапуваат во брак како и малиот број на новородени бебиња.

1.1.2. Полова структура на населението

Промените кои настануваат во поглед на намалувањето или зголемувањето на популацијата се одразува врз сите останати демографски структури. Таква е и половата структура на населението, овие промени се многу значајни пред се за биолошкиот⁷ развој на населението т.е. репродуктивната моќ.

ТАБЕЛА 3. Полова структура на населението во ОП. Прилеп и градот Прилеп во периодот од 1948-2002 година.

Година	Општина Прилеп			Град Прилеп		
	Вк. население	Население по пол		Вк. население	Население по пол	
1948	78549	М	39820	24816	М	12580
		Ж	12580		Ж	12236
1953	87609	М	44504	29776	М	15109
		Ж	43104		Ж	14667
1961	93216	М	47102	39598	М	19851
		Ж	46114		Ж	19747
1971	96446	М	48906	50802	М	25423
		Ж	47540		Ж	25379
1981	99770	М	50724	60464	М	30340
		Ж	49046		Ж	30124
1994	71899	М	36129	64897	М	32496
		Ж	35770		Ж	32401
2002	76768	М	38525	66246	М	33036
		Ж	38243		Ж	33210

Извор на податоци: РЗС, Скопје, Население, споредливи податоци за 1948, 1953, 1961, 1971 и 1981 година по општини, статистички преглед бр.139, Вкупно население, домаќинства и станови според територијалната организација на Република Македонија од 2004 година, Книга XIII, Скопје, мај 2005 година. Вкупното население за градот Прилеп за сите години е пресметано без населбата Варош. Пресметувањата се од авторите.

Според податоците од табелата можеме да заклучиме дека бројот на машкото население е поголем во сите пописни периоди и на општинско ниво и на град Прилеп освен во 2002 година на ниво на град Прилеп каде за прв пат преовладува женското население. Ваквата состојба се должи на поголемата смртност кај женското население, економската состојба, патријалхалните сваќања во минатото и др.

⁷Панов, М.(1984): Цитирана литература, стр. 52 – 55.

Во 2002 година, учеството на машкото население во вкупниот број на жители во општината изнесува 50.05%, а во град Прилеп 49.9%, во споредба со женското население.

1.1.3. Број на движење на домаќинствата

Анализата на домаќинствата т.е структурата на домаќинствата е многу важен показател за: потенцијалните вредности на целокупното население, репродукцијата на населението, животниот стандард и безбројни соци - економски процеси.

Бројното движење на домаќинствата во градот Прилеп се во тесна врска и со миграциите кои настанале во изминатиот период со кои некои домаќинства комплетно се иселиле а некаде се намалил и бројот на членовите на домаќинствата⁸.

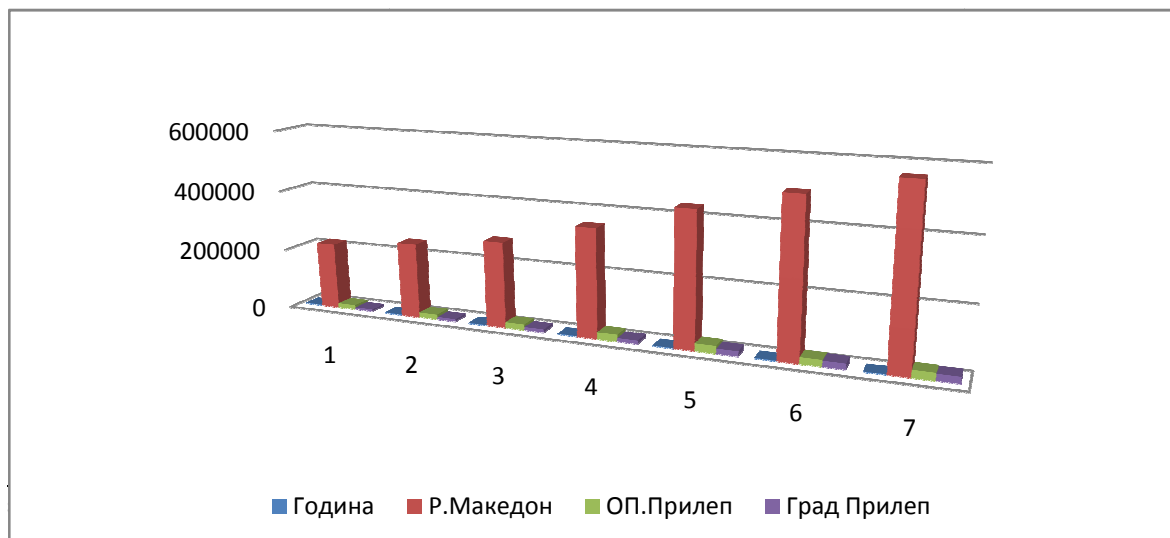
За да ја проследиме најдобро динамиката на домаќинствата ќе ги анализираме податоците од следните табели.

ТАБЕЛА 4. Приказ на бројното движење на домаќинствата во Република Македонија, општина Прилеп и градот Прилеп во периодот од 1948-2002 година.

Година	Место		
	Република Македонија	Општина Прилеп	Град Прилеп
1948	218819	14022	6082
1953	246313	16040	7547
1961	280214	18730	9830
1971	352850	22095	11504
1981	435372	24702	15848
1994	501963	20920	18872
2002	564296	24398	20990

Извор на податоци: РЗС Статистички годишници од пописот на населението во: 1948, 1953, 1961, 1971, 1981 година. Некои податоци за населението, домаќинствата и становите по општини и месни заедници конечни податоци, статистички преглед бр.131, Скопје, 1983 година. Попис на населението во 1994 година КН. V, Скопје, 1997 година. Попис на населението, домаќинствата и становите во република Македонија, 2002 година, КН.Х. Пресметувањата се од авторите.

ГРАФИКОН 3. Приказ на бројното движење на домаќинствата во Република Македонија, општина Прилеп и градот Прилеп во периодот од 1948-2002 година.

Според податоците во табелата слободно можеме да констатираме дека бројот на домаќинствата во сите пописни периоди како во државата така и во Општината и градот Прилеп е во постојан пораст, со исклучок во ОП. Прилеп во 1994 и 2002 година.

Ваквото намалување на домаќинствата во ОП. Прилеп се должи како резултат на создавањето на новите општини Долнени и Кривогаштани. Во секој пописен период бројот на домаќинствата во градот се зголемува од 1500 до 2000 домаќинства.

Поголема разлика на зголемување имаме на ОП. Прилеп во пописниот период од 1961-1971 година и градот Прилеп во пописниот период од 1971-1981 година каде бројот на домаќинствата е зголемен за околу 4000 домаќинства. Сето ова ни укажува на фактот дека поголемите домаќинства во општината се делат на помали домаќинства. Оваа појава е карактеристична и за целата држава.

И покрај зголемувањето на населението и домаќинствата на општинско ниво и на градот Прилеп, имаме појава на намалување на бројот на членовите во домаќинствата. Ваквата појава е како резултат на интензивната урбанизација и поделбата на поголемите фамилии.

ТАБЕЛА 5. Приказ на просечниот број на жители во едно домаќинство во Република Македонија, општина Прилеп и градот Прилеп во периодот од 1948-2002 година.

Година	Место								
	Република Македонија			Општина Прилеп			Град Прилеп		
	Вк. Број на население	Вк. Бр. на домаќинства	Прос. бр. на членови на 1 домаќинство	Вк. Број на население	Вк. бр. на домаќинства	Прос. бр. на членови на 1 домаќинство	Вк. Број на население	Вк. Бр. на домаќинства	Прос. бр. на членови на 1 домаќинство
1948	1152986	218819	5.3	78549	14022	5.6	24816	6082	4.1
1953	1304514	246313	5.3	87609	16040	5.5	29776	7547	3.9
1961	1406003	280214	5.0	93216	18730	5.0	39598	9830	4.0
1971	1647308	352850	4.7	96446	22095	4.4	50802	11504	4.4
1981	1909136	435372	4.4	99770	24702	4.0	60464	15848	3.8
1994	1945932	501963	3.9	75394	20920	3.6	64897	18872	3.4
2002	2022547	564296	3.6	76768	24398	3.1	66246	20990	3.2

Извор на податоци: РЗС Статистички годишници од пописот на населението во: 1948, 1953, 1961, 1971, 1981 година. Некои податоци за населението, домаќинствата и становите по општини и месни заедници конечни податоци, статистички преглед бр.131, Скопје, 1983 година. Попис на населението во 1994 година КН. V, Скопје, 1997 година. Попис на населението, домаќинствата и становите во република Македонија, 2002 година, КН.Х.

Според податоците од табелата констатираме дека бројот на членови по домаќинства во Република Македонија, ОП. Прилеп и град Прилеп има тенденција на постојано опаѓање.

Незначителен пораст на бројот на членовите по домаќинство во градот Прилеп се јавува во пописната 1971 година што е резултат на поголемата миграција на селското население во градот Прилеп, кое имало домаќинства со поголем број на членови.

1.1.4. Население според писменост и школска подготовка

Анализата за писменоста и школската подготовка на населението претставува многу битен фактор за стопанскиот развој на државата, општината и градот Прилеп.

Колку е подобра и по поволна образовната структура, толку се поповолни и можностите за брз развој на стопанството⁹. Во минатите периоди образовната структура била доста не поволна како резултат од неповолните општествено - економски услови во регионот.

Во периодот од втората светска војна до 2002 година направен е голем напредок на подобрувањето на образованието кај населението. Со отворањето на училишта за основно образование и задолжителното посетување на истото, бројот на неписменото население се намалил, а се зголемила бројката на писменото население¹⁰.

Денес во новите општествено – економски услови во XXI век, образовната структура на населението во Република Македонија, општината и градот Прилеп се развива во многу добра насока. Ова се должи на седумте основни училишта, пете средни школи и поголемиот број на државни факултети кои постојат последните години во нашиот град како: Економски факултет и Факултет за Информатика од државниот Универзитет „Св.Климент Охридски“ - Битола, Рударски, Геолошки, Индустриски менаџмент, Техничко технолошки и Земјоделки факултет дисперзирани студии од Државниот Универзитетот „Гоце Делчев – Штип.

За да ја забележиме динамиката во подобрувањето на писменоста кај населението ќе ги разгледаме податоците од пописот на населението на возраст од 15 и повеќе години, според школска подготовка во 2002 година, во О.П. Прилеп.

ТАБЕЛА 6. Приказ на населението на возраст од 15 и повеќе години, според школската подготовка во О.П. Прилеп според последниот попис од 2002 година.

Школска подготовка	2002 година	
	Република Македонија	Општина Прилеп
Вкупно население	1596267	62892
Без училиште	67358	2540
Некомплетно основно образование	219507	10072
Основно училиште	559082	15226
Средно училиште	588554	27793
Виша Школа	50302	2882
Висока школа, Факултет, Академија.	104081	4191
Магистратура	2783	90
Докторат	2069	50
Се уште се во процесот на основно образование.	2531	48

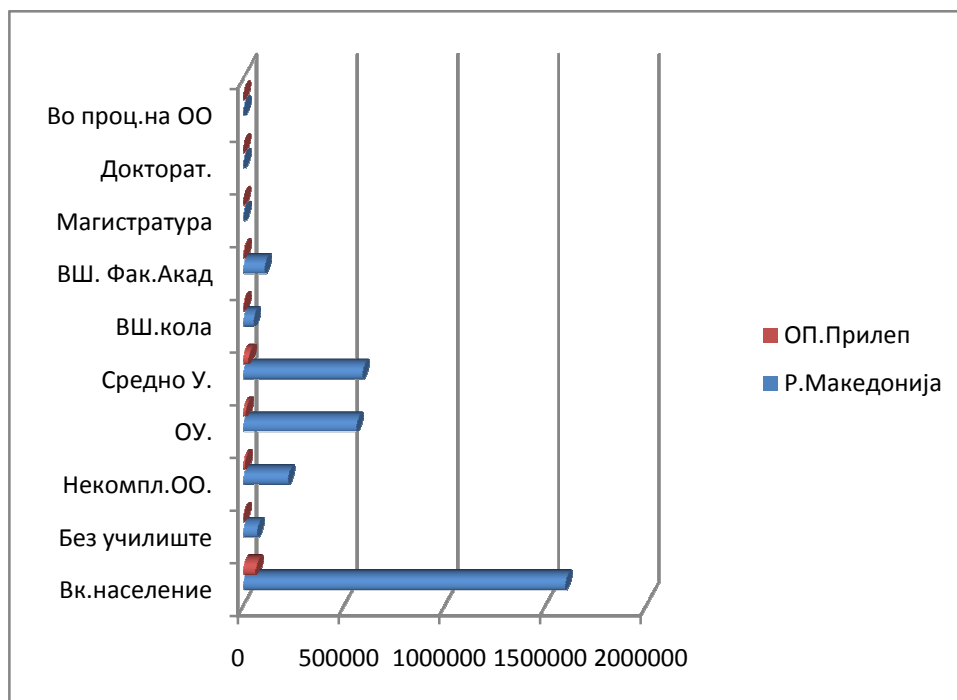
Извор на податоци: РЗС, Скопје, Попис на населението, домаќинствата и становите во Република Македонија, 2002 година, КН.Х.

⁹ДНУ.(1987): Мариово, Природни и социо – економски обележја и можности за развој, Прилеп, стр. 423 – 424.

¹⁰Стојаноски, З.(1989): Тројачка котлина, Прилеп, стр. 83 – 84.

ГРАФИКОН 4. Приказ на населението на возраст од 15 и повеќе години, според школската подготовка во О.П. Прилеп според последниот попис од 2002 година.

Според податоците од табелата од последниот попис во 2002 година, констатираме дека бројот на неписменото население во државата изнесува 67358 или 3.3% од фкупното население во државата и на ниво на општина Прилеп имало 2540 лица или 3.5% од од фкупното население на општината.

1.1.5. Национална структура на населението

Во поглед на националната структура на населението во општината и градот Прилеп се смета како хомогено подрачје, кое исто така било и во минатото.

Во истражуваниот регион постоеле мали исклучоци кон крајот на XIX и почетокот на XX век кога имало мал број на: власи, роми и срби.

Денес населението по националниот состав во најголем процент се македонци¹¹.

Во градот Прилеп доста влијаеле општествените фактори во општествено историскиот развој.

Со оглед на тоа што градот Прилеп постои веќе 1000 години, каде за првпат се споменува во XI век во хрониката на Јован Скилица под името Прилапон, заслужува да се споменат некои статистички податоци за националната структура од почетокот на првата половина на XV век во времето на Османлиската империја под чие ропство била нашата земја и градот Прилеп повеќе од 500 години.

¹¹Стојаноски, З., Малчески, Р.(1987): Мариово, природни, социо – економски обележја и можности за развој, стр. 418.

ТАБЕЛА 7. Население по национален состав во градот Прилеп (Христијани, Муслимани и останати) во периодот од 1421-1582година.

Град	1421-1455			1478-1481			1519-1523			1528-1530			1526-1582		
	Христијани	Муслимани	Останати	Христијани	Муслимани	Останати	Христијани	Муслимани	Останати	Христијани	Муслимани	Останати	Христијани	Муслимани	Останати
Прилеп	1975	50	-	2100	705	-	-	-	-	2515	1050	-	1604	1395	-

Извор на податоци: Стојановски, А.(1981), Градовите на Македонија од крајот на XIV – XV век, стр. 65-71.

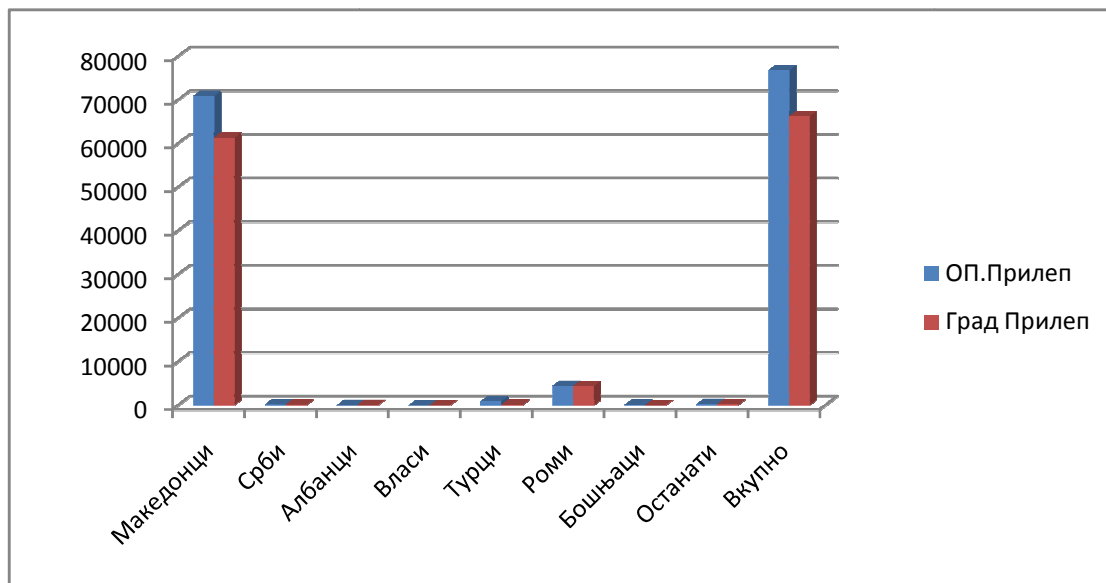
Според податоците од табелата констатираме дека во периодот од 1421 до 1582година во градот Прилеп преовладува Христијанското население.

ТАБЕЛА 8. Национална структура на населението во општина Прилеп и градот Прилеп во периодот од 1948-2002 година.

Ред. Бр.	Националност	Година													
		1948		1953		1961		1971		1981		1994		2002	
		Оп. Прилеп	Г. Прилеп	Оп. Прилеп	Г. Прилеп	Оп. Прилеп	Г. Прилеп	Оп. Прилеп	Г. Прилеп	Оп. Прилеп	Г. Прилеп	Оп. Прилеп	Г. Прилеп	Оп. Прилеп	Г. Прилеп
1.	Македонци	65702	20757	73079	26740	83319	630	84083	569	87743	55342	67754	60786	70878	61320
2.	Срби	392	124	441	322	630	380	569	483	479	391	186	172	172	151
3.	Хрвати	78	25	95	80	/	96	125	92	117	88	/	/	/	/
4.	Словенци	31	10	43	43	22	21	18	18	13	9	/	/	/	/
5.	Црногорци	78	25	96	61	102	47	94	65	86	62	/	/	/	/
6.	Југ.неопред.	314	99	57	13	24	11	167	130	281	184	/	/	/	/
7.	Албанци	157	50	195	28	92	58	50	19	361	31	28	24	22	21
8.	Власи	15	5	21	14	/	/	/	/	12	8	9	7	17	16
9.	Турци	10054	3176	11279	2402	6362	884	6389	2642	4512	566	172	172	917	123
10.	Роми	1728	545	1970	1903	/	/	1893	1861	2502	2463	3569	3566	4433	4372
11.	Бошњаци	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	86	17
12.	Муслимани	/	/	/	/	/	/	/	/	3243	1058	/	/	/	/
13.	Останати	/	/	333	151	2358	2286	3106	1568	87	86	171	160	243	226
14.	Не се изјасниле	/	/	/	/	/	/	/	/	334	13	10	10	/	/
15.	Непознато	/	/	/	/	/	/	/	/	/	163	/	/	/	/
Вкупно		78549	24816	87609	31763	92909	39598	96521	50802	99770	60464	71899	64897	76768	66246

Извор на податоци: РЗС Статистички годишници од пописот на населението во:1948, 1953, 1961, 1971, 1981 година. Некои податоци за населението, домаќинствата и становите по општини и месни заедници конечни податоци, статистички преглед бр.131, Скопје, 1983 година. Попис на населението во 1994 година КН. V, Скопје, 1997 година. Попис на населението, домаќинствата и становите во република Македонија, 2002 година, КН.Х. КН.ХIII. Споредливи податоци за 1971 и 1981 година по општини, статистички преглед бр.139, Скопје, 1984 година. Население во градовите на СРМ 1948-1981, статистички преглед бр. 162, Скопје, 1986 година.

ГРАФИКОН 5. Национална структура на населението во ОП. Прилеп и градот Прилеп во 2002 година.

Според податоците од табелата гледаме дека бројот на населението по категории според националната структура во периодот 1948-2002 година, кај македонците, србите, власите, ромите и бошњаци се забележува зголемување на овие категории додека намалување имаме кај албанската и турската категорија и воопшто не се појавуваат хрватите, словенците, црногорците и југословените. Интересно е да се спомене населението со турска националност во 1948 година во градот Прилеп кое било застапено со 3176 жители, додека во 2002 година нивниот број се намалил на 123 турци, секако ова се должи на големата миграција на турското население за Република Турција. Исто така доста е интересно и ромското население кое во 1948 година во градот Прилеп било застапено со 545 роми, додека нивниот број во 2002 година се зголемил за осум пати на 4372 жители.

1.1.6. Старосна структура на населението

Старосната структура претставува¹² одраз на динамичната моќ на населението во одреден географски простор. Старосната структура има важна улога во развојот на стопанството.

Од старосните групи и нивниот меѓусебен однос зависи соодносот помеѓу работноспособното и издржуваното население. Старосната структура доста е важна за репродукцијата на населението т.е. природниот прираст и дали населението старее или се подмладува и претставува главен услов за развојот на стопанството во општината и градот Прилеп.

¹²Панов, М.(1984): Цитирана литература, стр. 55 – 61.

За да можеме да го планираме развојот на стопанството мора да ја земеме во обзир старосната структура на населението. Различните општествено - економски услови кои постоеле во минатиот период и денес покажува големи промени во незиниот развој .

Населението во градот Прилеп можеме да го поделиме како: младо од 0 - 19 години, зрело од 20 - 59 години и старо население над 60 години .

ТАБЕЛА 9. Приказ на старосната структура по категории на населението во ОП. Прилеп и градот Прилеп во 1961и 2002година.

Категори на години	1961				2002			
	Општина Прилеп		Град Прилеп		Општина Прилеп		Град Прилеп	
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%
0-4	11420	12.2	4570	11.8	3905	5.1	3348	5.1
5-9	11465	12.2	4696	11.5	4566	5.9	3952	6.0
10-14	10965	11.4	4456	10.8	5405	4.1	4734	7.1
15-19	8538	9.1	3203	8.5	5685	7.4	4988	7.5
20-24	7941	8.5	3161	8.5	5808	7.6	5075	7.7
25-29	6737	8.9	3518	9.4	5377	7.0	4668	7.0
30-34	6642	7.1	3196	8.1	5074	6.6	4428	6.7
35-39	5650	6.2	2763	6.5	5489	7.2	4793	7.2
40-44	3488	3.0	1547	3.4	5772	7.5	5063	7.6
45-49	4114	4.4	1995	4.7	6041	7.9	5360	8.1
50-54	4106	4.4	1686	4.1	5575	7.3	4930	7.4
55-59	3163	3.5	1319	3.4	4044	5.3	3551	5.4
60-64	2447	2.2	1074	2.5	3931	5.1	3280	5.0
65 и +	5540	7.4	2414	5.3	10080	13.1	36063	54.4
Непозната возраст	/	/	/	/	16	0.02	13	0.01
Вкупно	93216	100.0	39598	100.0	76768	100.0	66246	100.0

Извор на податоци: РЗС, Скопје, Попис на населението, домаќинствата и становите во Република Македонија, 2002 година, КН. XIII, Скопје, мај 2005 година. Вкупно население на Република македонија според петгодишни групи на возраст, по пол, КН. XI, 2002 година.

Според податоците од табелата можеме да заклучиме дека во категоријата од 0-14 години во 1961 година во општина Прилеп изнесува 36.3%, а во градот Прилеп 34.6%, додека во пописната 2002 година на млади од истата категорија во општината изнесува 18.2%, а во градот Прилеп 18.2%. на категоријата од 15-64 години во 1961 година во општина Прилеп имало 56.6%, додека во 2002 година, истата категорија изнесува 69.3% и 69.6% во градот Прилеп. Категоријата на стари лица над 65 години, во 1961 година во општина Прилеп изнесува 0.5%, а во градот Прилеп 0.6%, додека во 2002 година учеството на оваа категорија во општина Прилеп изнесува 12.5%, а во градот Прилеп 12.2%.

1.1.7. Население по активност

Од анализата на населението по активност во државата, ОП. Прилеп и градот Прилеп можеме да ги согледаме најважните континенти на: Економски активни лица, лица кои вршат занимања, лица кои невршат занимања и Економски неактивни лица .

Движењето на бројот на: активното, издржуваното население и лицата со личен приход се во тесна врска со движењето на вкупниот број на населението т.е. со обемот на миграциите и степенот на функционалниот регионален развој на општината и градот Прилеп¹³.

¹³Стојаноски, З., Малчески, Р.(1987): Цитирана литература, стр. 419 – 420.

Контингентите на: издржуваното население и на лицата со личен приход се во тесна врска со контингентот на активното население т.е работната сила која се формира под влијаније на бројни демографски, социјални и економски фактори .

Во различни периоди од развојот на државата, општината и градот Прилеп бројни се факторите кои не биле под еднакво застапени и придонесувале постојано да се менуваат контингентите на: Економски активни лица, лица кои вршат занимање, лица кои невршат занимање и економски неактивни лица.

Со оглед на тоа дека градот Прилеп економски е средно развиен, бројот на: лицата кои вршат занимања се во постојано зголемување, од селата во градот најмногу мигрирале: активното население и лицата со лични приходи.

За да видиме како се движело населението според активноста ќе се послужиме со податоците од следната табела.

ТАБЕЛА 10. Вкупно население во земјата на возраст од 15 и повеќе години по активност во Република Македонија, ОП. Прилеп и градот Прилеп во 2002 година.

Категорија на население	2002					
	Република Македонија		Општина Прилеп		Град Прилеп	
	Број	%	Број	%	Бр.	%
Вкупно	1577001	78.0	59876	77.8	54076	81.6
Економски активни	743676	36.8	33368	43.5	30457	46.0
Лица кои вршат занимање	460544	22.8	17336	22.6	16013	24.2
Лица кои невршат занимања	283132	14.0	16032	20.9	14444	21.8
Економски неактивни	833325	41.2	26508	34.5	23619	35.7

Извор на податоци: РЗС Статистички годишници од пописот на населението во 2002 година, КН. XII, XIII, Скопје, мај 2005година. Пресметувањата се од авторите.

2022547

Според податоците од табелата можеме да заклучиме дека од вкупниот број на населението на возраст од 15 години и повеќе години по активност во Република Македонија има 1577001 жители или 78.0%, во ОП. Прилеп 59876 жители или 77.8% и во градот Прилеп 54076 жители или 81.6%.

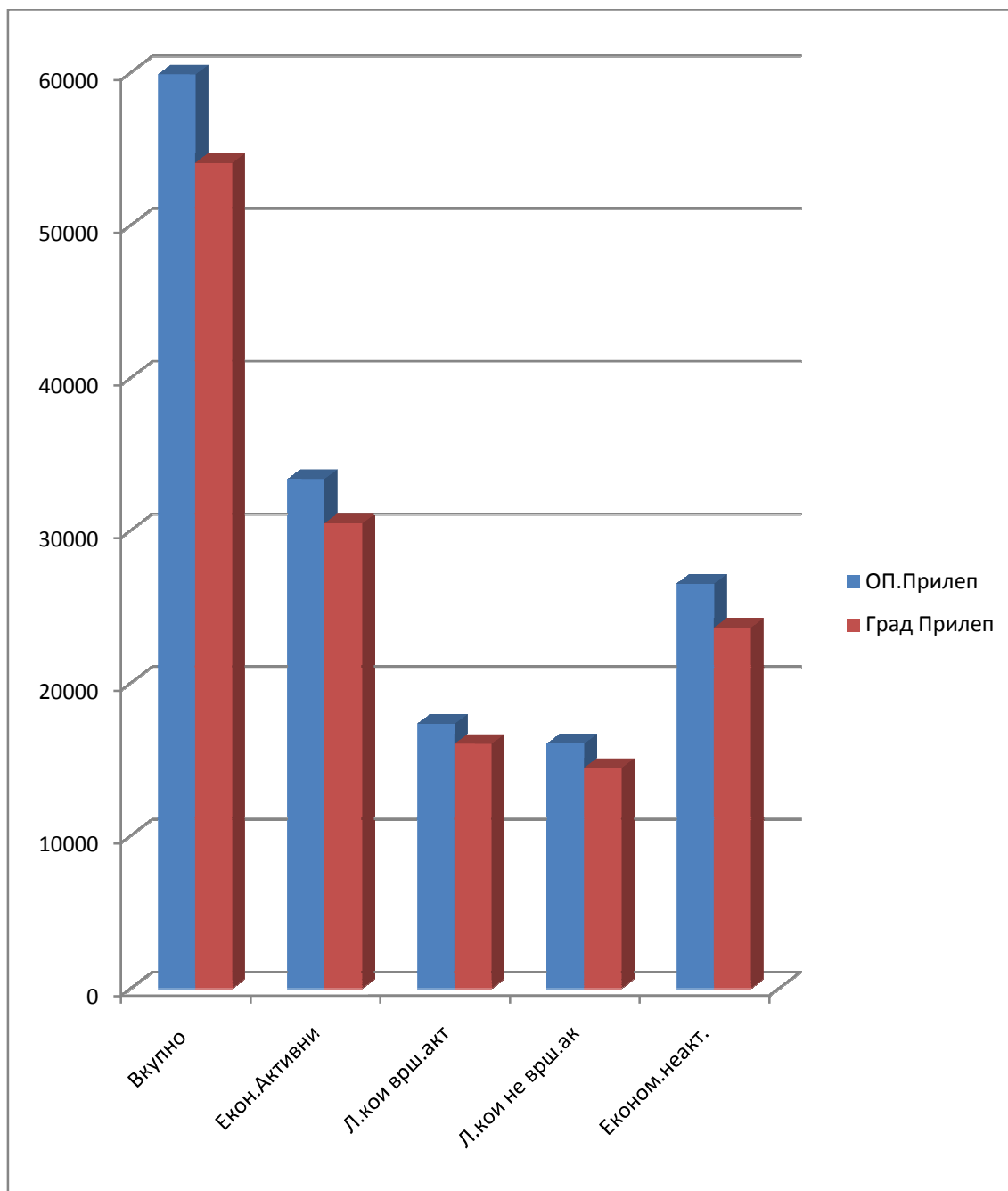
Во 2002 година учеството на економски активното население во државата изнесува 743376 жители или 36.8%, во ОП. Прилеп изнесува 33368 жители, или 43.5%, додека во градот Прилеп од вкупниот број на населението (66246 жители), 30457 жители или 46.0% е активно население.

Во категоријата лица кои вршат занимање или (вработени), во државата има 460544 жители или 22.8%, во ОП. Прилеп има 17336 жители или 22.6%, а во градот Прилеп во истата категорија има 16013 жители или 24.2%.

Во категоријата на лица кои невршат занимања, во државата имало 283132 жители или 14.0%, во ОП. Прилеп имало 16032 жители или 20.9%, а во градот Прилеп од истата категорија имало 14444 жители или 21.8%.

Во категоријата на економски неактивно население во државата имало 833325 жители или 42.0%, во ОП. Прилеп имало 26508 жители или 34.5%, а во градот Прилеп од истата категорија имало 23619% или 35.7%.

ГРАФИКОН 6. Вкупно население во земјата на возраст од 15 и повеќе години по активност во ОП. Прилеп и градот Прилеп во 2002 година.

ТАБЕЛА 11. Вкупно население во земјата на возраст од 15години и повеќе: лица кои вршат занимање според занимањето во Република Македонија, ОП. Прилеп и градот Прилеп во 2002 година.

Категорија на население	2002					
	Република Македонија		Општина Прилеп		Град Прилеп	
	Број	%	Број	%	Бр.	%
Вкупно население	460544	22.8	17336	22.6	16013	24.2
Членови на законодавни тела, државни функционери, раководни државни службеници, дипломати и директори	27831	1.4	1143	1.5	1096	1.7
Стручњаци и научници	61915	3.1	2435	3.2	2368	3.6
Техничари и сродни занимања	58166	2.9	2287	3.0	2187	3.3
Службеници	40813	2.0	1408	1.8	1342	2.0
Работници во услужни дејности, во продавници и на пазарни продажби	57609	2.8	2020	2.6	1872	2.8
Стручни работници во земјоделство, лов, шумарство и рибарство	18216	0.9	218	0.3	131	0.2
Занимања за неиндустриски начин на работа во производството	68143	3.4	3021	3.9	2739	4.1
Ракувачи и составувачи на машини и постројки	55074	2.7	2567	3.3	2340	3.5
Елементарни занимања	64695	3.2	2013	2.6	1727	2.6
Вооружени сили	7253	0.4	209	0.3	197	0.3
Непознато занимање	829	0.04	15	0.02	14	0.02

Извор на податоци: РЗС, Скопје, Попис на населението, домаќинствата и становите во Република македонија, 2002 година, дефинитивни податоци, КН: XIII, мај 2005 година.

Според податоците од табелата слободно можеме да констатираме дека од вкупното население во земјата на возраст од 15години и повеќе години, лица кои вршат занимање според занимањето Република Македонија има 460544 лица или 22.8% од вкупното население на државата, Општина Прилеп има 17336 лица или 22.6%, од вкупното население на општината и градот Прилеп 16013 лица или 24.2%.

Од вкупното население во земјата на возраст од 15години и повеќе, нај застапена група на лица кои вршат занимање според занимањето во Република Македонија, општина Прилеп и градот Прилеп е занимања за неиндустриски начин на работа во производството со 68166 лица или 3.4%, во државата, 3021 или 3.9% во општината и 2739 лица или 4.1% во градот Прилеп.

Додека најмалку застапени групи во државата, општина Прилеп и градот Прилеп е стручни работници во земјоделството, лов, шумарство и рибарство и во вооружените сили.

1.1.8. Миграции на населението

Миграционите движења на населението во Република Македонија и ОП. Прилеп се резултат на општествено – економските промени што се одвивале во минатото па и денес. За да видиме како се одвивале миграциите на вкупно доселените и отселени граѓани и миграционото салдо во Република Македонија и ОП. Прилеп ќе се послужиме со податоците од следната табела.

ТАБЕЛА 12. Вкупно доселени и отселени граѓани и миграционо салдо за Република Македонија и ОП. Прилеп во 2002година

Доселени	Република Македонија	Општина Прилеп
Вкупно доселени	11861 ¹⁾	239
Доселени граѓани во рамките на Р.Македонија	9117 ²⁾	200
Доселени граѓани во Р.Македонија од други држави	723 ³⁾	2
Отселени		
Вкупно отселени	11219 ¹⁾	192
Отселени граѓани во рамките на Р.Македонија	9117 ²⁾	154
Отселени граѓани од Р.Македонија во други држави	81 ¹⁾	1
Миграционо салдо		
Вкупно	642	47
Доселени минус отселени граѓани во рамките на Р.Македонија	/	46
Доселени минус отселени граѓани во/од Р.Македонија од/ во други држави	642	1

¹⁾ Податоците се однесуваат на вкупно доселени –отселени граѓани во Република Македонија и граѓани кои се селесе од едно во друго населено место во рамките на истата општина.

²⁾ Податоците се однесуваат на граѓани кои се селеле од една во друга општина во Република Македонија.

³⁾ Податоците се однесуваат на граѓани кои се доселени – отселени од/во друга држава.

Според податоците од табелата слободно можеме да констатираме дека во 2002година во Република Македонија вкупно доселени лица имаме 11861 граѓани, а во ОП: Прилеп 239 граѓани. Вкупно отселени граѓани во 2002година во Република Македонија имаме 11219 граѓани, а во ОП. Прилеп 192 граѓани. Миграционото салдо на Република Македонија во 2002година изнесува 642 граѓани, а во ОП. Прилеп 47 граѓани.

За да видиме како се одвивале миграциите на доселени и отселени граѓани на Република Македонија и во ОП. Прилеп според полот, брачната состојба, возраста и причината за преселување во 2002година, ќе се послужиме со податоците од следната табела.

ТАБЕЛА 13. Доселени и отселени граѓани на Република Македонија и ОП. Прилеп според полот, брачната состојба, возраста и причината за преселување во 2002 година.

Општина на ново место на живеење		Општина на поранешно место на живеење	Општина на ново место на живеење	Општина на поранешно место на живеење
Доселени граѓани на Р. Македонија		Отселени граѓани на Р. Македонија	Доселени граѓани на ОП. Прилеп	Отселени граѓани на ОП. Прилеп
Вкупно	9117	9117	200	154
Пол				
Машки	2402	2402	54	45
Женски	6715	6715	146	109
Брачна состојба				
Неженет-немажена	1285	1285	17	21
Женет-мажена	7234	7234	169	121
Вдовец-вдовица	250	250	5	1
Разведен-разведена	348	348	9	11
Непознато	/	/	/	/
Возраст				
0-14	181	181	6	3
15-29	4896	4896	103	89
30-64	3625	3625	84	58
65 и повеќе	415	415	7	4
Непознато	/	/	/	/
Причина за преселување				
Вработување	491	491	8	22
Склучување брак	4653	4653	94	79
Семејни причини	2775	2775	96	46
Друго				
Војна	47	47	1	/
Се	1151	1151	1	7
Без назначен одговор	1139	1139	1	7
Непознато	12	12	/	/

Извор на податоци: РЗС, Скопје, Статистички годишник на Република Македонија, стр. 78-102.

Според податоците од табелата констатираме дека во Република Македонија во групата на доселени и отселени имаме 9117 граѓани, Доселени граѓани во ОП. Прилеп имаме 200 граѓани и отселени граѓани на ОП. Прилеп имаме 154 граѓани.

Според категоријата на половата структура на доселено и отселено население во државата и во ОП. Прилеп доминира женското население.

Според категоријата на брачната состојба во државата и ОП. Прилеп доминира групата на женети – мажени.

Според категоријата на возраста во државата и ОП. Прилеп доминира старосната група од 15-29 години.

Во категоријата на причина за преселувањето во државата и ОП. Прилеп доминира групата на склучување на брак.

ТАБЕЛА 14. Доселени и отселени граѓани на Република Македонија и ОП. Прилеп според националната припадност во 2002година.

Општина на ново место на живеење		Општина на поранешно место на живеење	Општина на ново место на живеење	Општина на поранешно место на живеење
Доселени граѓани на Р. Македонија		Отселени граѓани на Р. Македонија	Доселени граѓани на ОП. Прилеп	Отселени граѓани на ОП. Прилеп
Вкупно	9117	9117	200	154
Национална припадност				
Македонци	6623	6623	167	125
Албанци	1458	1458	/	/
Турци	288	288	2	7
Роми	310	310	29	18
Власи	27	27	/	/
Срби	119	119	1	1
Останати	76	76	/	/
Бошњаци	216	216	1	3
Непознато	/	/	/	/

Извор на податоци: РЗС, Скопје, Статистички годишник на Република Македонија, стр. 78-102.

Според податоците од табелата констатираме дека групата на доселени и отселени граѓани во државата ја сочинуваат 9117 лица, доселени граѓани во ОП. Прилеп имаме 200 лица и отселени граѓани во ОП. Прилеп имаме 154 лица.

Според националната припадност на доселено и отселено население на ниво на државата доминира македонското и албанското население, додека на општинско ниво доминира македонското население.

ЛИТЕРАТУРА

1. ДНУ.(1987): Мариово, Природни и социо – економски обележја и можности за развој, Прилеп, стр. 423 – 424.
2. Панов,М.(1984): Социјална Географија , (Население и населби), Скопје, стр. 36 – 38.
3. РЗС, Скопје, Статистички пописи на населението и домајќинаствата по општини 1948-2002година.
4. РЗС, Население во градовите на СРМ 1948-1981, Статистички преглед бр.162, Скопје, 1986година. Пресметувањата се од авторите.
5. РЗС, Скопје, Статистички преглед на комуните во СР.Македонија за 1966година, Скопје, мај 1967година.
6. Статистички годишници на Република Македонија 1995, 2003, 2010, 2011, 2012 и 2013година,

7. РЗС, Природно движење на населението во Република Македонија по општини за 2013 година за прво тромесечие бр.2.1.13.11, второ тромесечие бр. 2.1.13.26, трето тромесечие бр. 2.1.13.30 и четврто тромесечие бр. 2.1.14.01.
8. РЗС, Скопје, Население, споредливи податоци за 1948, 1953, 1961, 1971 и 1981 година по општини, статистички преглед бр.139,
9. РЗС, Вкупно население, домаќинства и станови според територијалната организација на Република Македонија од 2004 година, Книга XIII, Скопје, мај 2005 година,
10. РЗС Статистички годишници од пописот на населението во:1948, 1953, 1961, 1971, 1981 година.
11. РЗС, Некои податоци за населението, домаќинствата и становите по општини и месни заедници конечни податоци, статистички преглед бр.131, Скопје, 1983 година.
12. РЗС, Попис на населението во 1994 година КН. V, Скопје, 1997 година.
13. РЗС, Попис на населението, домаќинствата и становите во република Македонија, 2002 година, КН.Х.
14. РЗС, Статистички годишници од пописот на населението во:1948, 1953, 1961, 1971, 1981 година.
15. РЗС, Некои податоци за населението, домаќинствата и становите по општини и месни заедници конечни податоци, статистички преглед бр.131, Скопје, 1983 година.
16. РЗС, Попис на населението во 1994 година КН. V, Скопје, 1997 година.
17. РЗС, Попис на населението, домаќинствата и становите во република Македонија, 2002 година, КН.Х. КН.XIII.
18. РЗС, Споредливи податоци за 1971 и 1981 година по општини, статистички преглед бр.139, Скопје, 1984 година.
19. РЗС, Население во градовите на СРМ 1948-1981, статистички преглед бр. 162, Скопје, 1986 година.
20. РЗС, Скопје, Попис на населението, домаќинствата и становите во Република Македонија, 2002 година, КН. XIII, Скопје, мај 2005 година.
21. РЗС, Вкупно население на Република македонија според петгодишни групи на возраст, по пол, КН. XI, 2002 година.
22. РЗС, Статистички годишници од пописот на населението во 2002 година, КН. XII, XIII, Скопје, мај 2005 година.
23. РЗС, Скопје, Попис на населението, домаќинствата и становите во Република македонија, 2002 година, дефинитивни податоци, КН: XIII, мај 2005 година.
24. РЗС, Скопје, Статистички годишник на Република Македонија, стр. 78-102.
25. Стојановски, А.(1981), Градовите на Македонија од крајот на XIV – XV век, стр. 65-71.
26. Стојаноски, З.(1989): Тројачка котлина, Прилеп, стр. 83 – 84.
27. Стојаноски, З., Малчески, Р.(1987): Мариово, природни, социо – економски обележја и можности за развој, стр. 418.